

đeni najbolji neobjavljeni tekst te, zahvaljujući notnom zapisu i tekstu, moguće zasvirati i zapjevati prvonagrađenu pjesmu Festivala.

Knjiga poput ove ne bi bila potpuna i toliko prijemčiva da nije fotografija, a posebna je dokumentarna vrijednost objavljene fotografije svakog od izvođača, osobito ako je nastupao na Festivalu u više navrata. Tu su i fotografije publike, važnih osoba u organizaciji Festivala, specijalnih gostiju, festivalskog orkestra, riječju – brojni značajni trenuci i akteri koje je svojim aparatom ovjekovječilo nekoliko fotografa. Knjiga završava objavom dvaju pogovora, koje potpisuju MA etnomuzikologije Tamara Štricki Szeg i povjesničarka umjetnosti Ljubica Vuković Dulić. Na koncu, treba reći kako se u svakom primjerku monografije Festivala bunjevački pisama nalazi i nosač zvuka s 15 najboljih festivalskih pjesama, što cijelom ovom, u kulturi vojvođanskih Hrvata ne čestom pothvatu, daje dodatnu vrijednost.

Koliko je Festival bunjevački pisama značajan glazbeni događaj među vojvođanskim Hrvatima, toliko je i ovo izdanje značajno svima koji su ponosni na svoje podrijetlo, svoje običaje, svoj jezik i govor, svoj identitet. Izdavanje knjige *Festival bunjevački pisama: naših prvih petnaest festivala (2001. – 2015.)* pomogli su Državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske – Zagreb, Veleposlanstvo Republike Hrvatske u Republici Srbiji – Beograd, Grad Subotica, Pokrajinsko tajništvo za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine – nacionalne zajednice, Hrvatsko nacionalno vijeće i Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata.

Ivana Petrekanić Sić

Petar Šarčević, Naco Zelić, *Hrvatska pisana riječ u Bačkoj : hrestomatija*, Nova stvarnost – Croatica – Hrvatska riječ, Zagreb – Budimpešta – Subotica, 2015., 536 str.

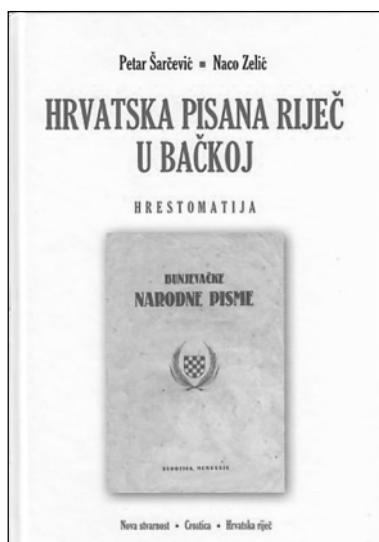
Opće je poznato da književnost Hrvata u negdašnjem ugarskom Podunavlju postoji, što na narodnom jeziku, što na hrvatskom književnom jeziku, više stoljeća. Osim toga, ona je bogata i u svakom drugom smislu – i po književnim rodovima i po vrstama, i po tematskim i motivskim sklopovima, i po estetskim i umjetničkim dosezima... Pa ipak, izuzmu li se kratka razdoblja između dvaju svjetskih ratova te ono neposredno nakon Drugoga svjetskoga rata i 70-ih godina XX. stoljeća, do 2000. godine hrvatska književnost u Vojvodini, čiji stožerni dio predstavlja književnost najbrojnijeg subetničkog dijela ovdašnjih Hrvata – Bunjevaca, nije imala niti jedan ozbiljniji sociostrukturni činitelj. Preciznije rečeno, sve vrijeme u vojvođanskih Hrvata nisu postojale nakladničke kuće u vlastitome posjedu, kao ni književni časopis kojeg bi uređivali. Nije bilo kontinuirane socijalizacije mladih literata, a ustrojeno i obrazovano čitateljstvo je bilo nevidljivo. O kritičkoj recepciji te o procesima i institucijama kanonizacija književnih djela može se sanjati čak i danas. Stoga se ovaj dio hrvatske književnosti zna imenovati kao književnost koja je uvelike zatumljena i kao književnost brojnih diskontinuiteta.

U takvoj situaciji, spomenuti ukaz o kanonizaciji – rad na usustavljanju i vrednovanju književnoga stvaralaštva vojvođanskih Hrvata – odvijao se izvan sukladnog institucionalnog okvira. Stoga je jasno zašto su prvi koraci u

valorizaciji bila djela samoprijegornoga rada pojedinaca, koji su djelovali izvan institucija neposredno prije i nakon Drugoga svjetskog rata (npr. Matija Evetović i Ivan Kujundžić). U tomu također valja tražiti razloge zašto se ono javlja relativno kasno – prve ozbiljnije rezultate vrednovanja imamo u vrijeme Hrvatskoga proljeća, dakle tek 70-ih godina XX. stoljeća! Među njima najviše se, nedvojbeno, ističu opusi kulturnog povjesničara dr. sc. Ante Sekulića i profesora književnosti Geze Kikića. Istina, značajan dio pripremnih poslova učinili su prije njih spomenuti Matija Evetović i Ivan Kujundžić.

I dok je Ante Sekulić svojim djelom *Književnost bačkih Hrvata*, objavljeno kao posebno izdanje zagrebačkog časopisa *Kritika* 1970. godine, u kronologijskom slijedu prikazao povijest ove, kako će Kikić reći godinu dana kasnije, „regionalne hrvatske književnosti“, dotle će Geza Kikić sačiniti prvi reprezentativni, to jest antologijski, izbor iz njihove književnosti. Taj je izbor objavio u dvije do danas, po kvaliteti i svrsi, nenadmašene antologije, tiskane u nakladi Matice hrvatske u Zagrebu.

Ovdje ćemo reći da se antologijom imenuju zbirke odabranih, obično reprezentativnih književnih djela, koje priređuje jedan ili više autora, najčešće prema vrsti književnoga stvaralaštva, razdoblju i sl., a određene su također i nacionalnim, jezičnim ili zemljopisnim okvirima. Iako su u načelu subjektivan izbor priređivača, antologije teže udovoljiti kriterijima preglednosti i kvalitete sadržaja, to jest moraju pratiti utvrđeni estetski normativni okvir. Slično vrijedi i za hrestomatije – i one predstavljaju izbore iz književnih ili znanstvenih djela većih opusa, naroda,

vremena..., koje sačinjavaju pojedinci prema određenim kriterijima.

Valja istaknuti i to da u književnosti Hrvata u Vojvodini antologije ili hrestomatije nisu bile objavljivane često – do sada ih, naime, nije objavljeno veliki broj, a prve se objavljuju, kao što napomenusmo, relativno kasno – tek u drugoj polovici XX. stoljeća. Riječ je, kako je navedeno, o Kikićevim djelima – *Antologija poezije bunjevačkih Hrvata* i *Antologija proze bunjevačkih Hrvata*. Obje su objavljene iste godine – 1971., u nakladi Matice hrvatske, u ediciji „Odabrana djela bačkih Hrvata“, čiji je urednik bio Vlatko Pavletić. U njima je Kikić kritički sumjerio i stručno predstavio najviše domete poetskog i proznog stvaralaštva bunjevačkih Hrvata od samih početaka, uključujući i usmenu književnost, pa do druge polovice XX. stoljeća. Važno je istaknuti da je Geza Kikić bio među prvima koji je kritički i stručno iščitao cjelokupnu književnu baštinu bunjevačkih Hrvata – spomenute su antologije posljedica njegovih

višegodišnjih književno znanstvenih istraživanja mjesne hrvatske književne povijesti. Dakle, od one koja je uspostavljena koncem XVII. stoljeća među franjevcima Bosne Srebrene pa do književnosti koja se odvijala pred njegovim očima nakon Drugoga svjetskog rata i koju su producirali književno angažirani ljevičari.

Nakon ovih Kikićevih antologija, u kulturnoj praksi vojvođanskih Hrvata uslijedila je objava još nekoliko. Koncem XX. stoljeća, objavljena je treća antologija iz književnosti bunjevačkih Hrvata – riječ je o tematskom broju časopisa *Korabljica : prinosi za povijest književnosti u Hrvata*, pod nazivom „Lipe riči – iz književnosti bunjevačkih Hrvata“ (Zagreb, godište II., br. 2, 1994.). Uredio ju je Stjepan Sučić, a sadrži izbor iz suvremenog pjesničkog i proznog stvaralaštva bunjevačkih Hrvata s prilogima 21 književnika iz XX. stoljeća.

Antologiju jednog književnog žanra, romana – „Roman u književnosti Hrvata u Vojvodini“, priredio je Milovan Miković, a objavljena je u svesku 3-4 za 2008. osječkog časopisa *Književna revija*. Osim uvodnoga teksta priređivača, tadašnjeg urednika nakladničke djelatnosti NIU „Hrvatska riječ“ Milovana Mikovića, u izboru romana u književnosti vojvođanskih Hrvata zastupljena su djela 26 autora, koja su nastala mahom u Bačkoj i djelomice u Srijemu od 1875. do početka XXI. stoljeća. U antologiji je objavljen i 31 ulomak iz romana pisaca Hrvata iz Vojvodine. Izbor je opremljen biobibliografskom bilješkom o autorima, kao i kronološkim tablicama objavljivanja romana.

Dvije antologije iz recentne književnosti vojvođanskih Hrvata objavlje-

ne su 2011. godine u časopisima u Hrvatskoj. U proljeće je u Zagrebu iz tiska izašao dvobroj 5-6/2010. časopisa Matice hrvatske za književnost umjetnost i kulturu *Kolo*, u kojemu je „Tema broja“ posvećena suvremenom pjesništvu vojvođanskih Hrvata. Sam izbor, kratki predgovor i prateće bio-bibliografske jedinice sačinio je autor ovoga napisa, a zastupljeno je 20 hrvatskih pjesnika iz Vojvodine sa 73 pjesme. U trobroju 01-03 za 2011. časopisa ogranaka Matice hrvatske iz Siska *Riječi* objavljen je izbor iz suvremenog književnog stvaralaštva Hrvata u Vojvodini. Riječ je o antologijskom izboru u kojem je zastupljeno pjesništvo, zatim prozno stvaralaštvo (roman, kratke priče, drame), te eseji, književna kritika i jedno djelo iz književne povijesti, čiji autori pripadaju novom naraštaju hrvatskih književnika u Vojvodini. Izbor je također sačinio Tomislav Žigmanov.

Na ovu se, ne dugu i ne bogatu praksu priređivanja antologija u književnosti ovdašnjih Hrvata, što smo je maloprije naveli, nadovezuje i hrestomatija koju ovdje prikazujemo, objavljena 2015. godine, dvojice kulturnih poslenika iz Bačke, koji su od 1970-ih godina, iz znanih razloga, morali napustiti Suboticu te nastaviti živjeti i raditi u Zagrebu. Riječ je o pravniku i kazališnom redatelju Petru Šarčeviću (Subotica, 3. listopada 1935. – Zagreb, 12. prosinca 2001.) i diplomiranom pravniku i publicistu Naci Zeliću (Subotica, 5. listopada 1930.), koji su skupa počeli raditi na priređivanju književne hrestomatije hrvatskih pisaca koji su rođeni u Bačkoj, zatim onih iz okolice Kalače te iz peštanske županije (str. 511), no nakon iznenadne smrti Pe-

tra Šarčevića, poslove je okončao Naco Zelić 2010. godine.

Prema priznanju autora „Pogovora“ Nace Zelića, „knjiga *Hrvatska riječ u Srijemu*, koju je priredio Dubravko Horvatić, a objelodanila Matica hrvatska u Zagrebu 1995., bila nam je poticaj da pristupimo pripremi ove hrestomatije“ (str. 509), što znači da je njihov zajednički rad na hrestomatiji počeo u drugoj polovici 1990-ih godina, a okončan iznenadnom smrću Petra Šarčevića koncem 2001. godine. O tome Zelić kaže: „Unatoč tomu što je rukopis u vrijeme neposredno prije smrti Petra Šarčevića bio pred završetkom i što je bila uvrštena građa prema stanju objelodanjenih knjiga do kraja 2001., posao nismo smatrali završenim. Dogovorili smo se da ćemo raditi i dalje sve dok knjiga ne uđe u tisak, a to je podrazumijevalo da ćemo pratiti sve promjene i prikupljati građu o piscima uvrštenim u izbor (do 2001., op. a.), a osobito o objavljivanju njihovih novih knjiga, kao i o drugim činjenicama koje su predmet obradbe i da ćemo nastojati uvrstiti sve promjene do predaje rukopisa u tisak“ (str. 509).

I nastavio je Zelić raditi na tim poslovima sve do 2010. godine, kada je rukopis i zgotovljen – s tom se, naime, godinom završavaju bibliografski nizovi živih autora, kao i prezentacija izbora iz djela objavljenih do te 2010. godine. To onda znači da je u ovoj hrestomatiji izostavljen pozamašan broj autora, koji su u svijet književnosti, publicistike i znanosti Hrvata u Bačkoj u većini ušli nakon Šarčevićeve smrti i zgotavljanja izbora 2001. godine, što u „Pogovoru“ i sam Zelić priznaje, poput Maria Bare, Stjepana Beretića, Beata Bukinca, Antonije Čote, Mirjane Jaramazović, Branka

Jegića, Andrije Kopilovića, Mirka Kopunovića, Antuna Kovača, Lazara Ivana Krmpotića, Đule Milodanović, Lazara Novakovića, Grge Piukovića, Zvonka Sarića, Ruže Silađev, Alojzija Stantića, Marinka Stantića, Nedeljke Šarčević, Marije Šeremešić, Dinka Šokčevića, Josipa Temunovića, Laze Vojnića Hajduka, Ljudevita Vujkovića Lamića mlađeg, Petra Vukova, Nace Zelića, Željke Zelić i dr. (str. 509-510).

Kao što je navedeno, rukopis *Hrvatska pisana riječ u Bačkoj: hrestomatija* je objavljen cijelih pet godina kasnije – 2015., u sunakladi triju renomiranih nakladničkih kuća iz Hrvatske, Mađarske i Srbije – „Nova stvarnost“ iz Zagreba, „Croatica“ iz Budimpešte i NIU „Hrvatska riječ“ iz Subotice, čime je na simboličan način pokriven nacionalni (=hrvatski) i subetnički prostor (=bunjevačko-šokački u nekadašnjem ugarskom Podunavlju) ovoga integralnog dijela hrvatske književnosti. Postojanje troje sunakladnika vjerojatno je pridonijelo da je ovo do sada najluksuznije opremljen izbor iz hrvatske književnosti s prostora istočnoga zagraničja – sve ilustracije (u najvećem slučaju riječ je o naslovnica književnih djela) otisnute su, recimo, u boji. Isto tako, nije manjkalo ni stručne potpore – autorica „Predgovora“ (str. 5-6) je dr. sc. Željka Lovrenčić, jedna od najboljih poznavateljica hrvatske književnosti koja postoji i producira se izvan Hrvatske, a recenzirali su je također respektabilni književni znalci – akademik Krešimir Nemeć i dr. sc. Sanja Vulić, zacijelo najbolja poznavateljica suvremene književnosti među Hrvatima s našeg područja. Njihove su kratke recenzije i objavljene u knjizi (str. 513 i 514).

Šarčevićeva i Zelićeva Hrestomatija počinje dvodijelnim „Proslovom“ („Povijest Bačke“, str. 7-17 i „Kultura, umjetnost“, str. 18-46), u kojemu autori iznose, u prvom dijelu, osnovne činjenice o Hrvatima u Bačkoj i njihovoj višestoljetnoj povijesti te veoma sažeto o značajkama i prinosima koje su ostvarili u području kulture i umjetnosti (govor, književnost, narodna književnost, kazalište, glazba, likovna umjetnost, arhitektura i graditeljstvo), o čemu se piše u drugom dijelu „Proslova“. U ovome dijelu autori ne donose nikakve spoznajne *novume* – to jest, sumarno iznose opće poznate činjenice iz povijesti i o kulturi ovdašnjih Hrvata, s navođenjem gotovo svakog značajnijeg umjetničkog stvaratelja po navedenim „granama“ umjetnosti, bez eventualnih periodizacija njihova trajanja u povijesti, valorizacijskog tematiziranja njihovih djela te komparativnih uvida u susjedne kulturne i umjetničke prostore – mađarsku i srpsku, kao i sveukupnu hrvatsku.

Središnji dio knjige, naslovljen „Pisana riječ bačkih Hrvata“, najobimniji je (str. 47-487) i sadržava izbor iz djela 56 hrvatskih književnika iz nekadašnjeg ugarskog Podunavlja – od prvoga autora knjige na narodnom jeziku franjevca Mihovila Radnića (Kalača, 1636. – Budim, 1707.) do najproduktivnijeg mjesnog proznog autora srednje generacije Dražena Prčića (Subotica, 1967.), koji su poredani kronologijom godine rođenja, kao i njihovih djela, od, dakle, 1683. godine i prvih knjiga Mihovila Radnića zaključno s knjigama objavljenim 2010. godine. Ostala, pak, pedesetčetvorica su: iz XVIII. stoljeća Lovro Bračuljević, Stjepan Vilov, Emerik – Mirko Pavić i Grgur Peštalić; iz

XIX. stoljeća Ivan Nepomuk Ambrozović, Ivan Antunović i Ambrozije Šarčević, a s prijelaza u XX. stoljeće Mijo Mandić, Nikola Kujundžić, Ante Evetović – Miroljub, Ivan Petreš – Čudomil, dok je najveći broj zastupljenih autora književnika, publicista i znanstvenika iz XX. stoljeća: Blaško Rajić, Josip Andrić, Ive Prčić, Matija Evetović, Petar Pečić, Ivan Prčić – Gospodar, Matija Poljaković, Mara Čović, Balint Vujkov, Ivan Kujundžić, Ante Jakšić, Antun Karagić, Aleksa Kokić, Josip Pašić, Marko Čović, Jakov Kopilović, Ante Sekulić, Pavao Bačić, Roza Vidaković, Pava Jurković – Katanov, Geza Kikić, Lazar Merković, Jakov Orčić, Ante Zolnaić, Tomo Vereš, Josip Buljovčić, Ivan Pančić, Ivo Škrabalo, Petar Šarčević, Marko Dekić – Bodoljaš, Petko Vojnić Purčar, Stipan Blažetin, Milivoj Prčić, Marin Mandić, Mijo Karagić, Vojislav Sekelj, Milovan Miković, Živko Mandić, Lazar Francišković, Snješka Souček, rođ. Kulešević, Ana Lederer, rođ. Šarčević, Blaženka Rudić i Tomislav Žigmanov. S takvim autorskim odabirom, priređivači su nastojali, kako i sami priznaju, „čitateljima predstaviti najistaknutije hrvatske pisce iz Bačke koji su pisali na hrvatskome“ (str. 511), što znači da u izboru nisu zastupljeni hrvatski pisci iz Bačke, koji su pisali na latinskom, mađarskom, njemačkom ili srpskom jeziku.

Obim, pak, izabranog djela koji su Šarčević i Zelić objavili u hrestomatiji za svakog zastupljenog autora određivan je, vjerojatno, po dva kriterija – veličina i raznovrsnost samoga literarnog, publicističkog ili znanstvenog opusa te relevantnost i mjesna ukotvljenost istoga („Izborom iz djela pojedinoga pisca nastojali smo ga predstaviti onim što je za njego-

vo djelo najkarakterističnije, ali smo nastojali da bude što zastupljenija tematika iz života Hrvata u Bačkoj – Bunjevaca i Šokaca“, str. 511). U tom smislu, hrestomatijski izbor je u rasponu od svega nekoliko stranica (npr. Snješke Souček, rođ. Kulešević, Milivoja Prčića, Ante Zolnaića, Jakova Kopilovića) pa do onih autora s blizu 20 stranica objavljenih sadržaja (Matija Poljaković, Ante Sekulić, Petko Vojnić Purčar i Živko Mandić). Priređivači su, posve uspješno, nastojali prikazati žanrovsku pluralnost svakoga književnika objavljujući dijelove iz njihovih pjesničkih i proznih djela (kratke priče, ulomci iz romana, drama, eseja, kritika). Slično se postupalo i u prikazima opusa publicista i znanstvenika.

Napomenut ćemo i to da je na početku svakoga izbora iz djela objavljen i kratki životopis autora s pratećom bibliografijom, koja kod živih i aktivnih autora završava s djelima objavljenim 2010. godine, što sve skupa povećava informativnu vrijednost djela. Glede toga, prava je šteta što nije učinjen napor da se bibliografsko bilježenje njihovih djela nije okončalo s vremenom objave knjige – konac 2015. godine. Također, uz svaki izbor pojedinog autora objavljeno je, uz jednostavnu grafičku opremu, i nekoliko naslovnica njihovih djela, što zacijelo pridonosi ilustrativnosti ove hrestomatije.

Na koncu, priređivači Šarčević i Zelić *Hrvatske pisane riječi u Bačkoj* odlučili su objaviti i osnovne činjenice o dijelu periodike ovdašnjih Hrvata – od novina (*Bunjevačke i šokačke novine*, *Bunjevačka i šokačka vila*, *Neven*, *Hrvatske novine*, *Kolo mladeži*, *Bunjevačko žackalo*, *Hrvatska riječ*, *Bačko klasje*, *Zvonik*, *Glas ravnice*, *Žig*) preko časopisa (kalendar (Subotička) *Dani-*

ca, *Klasje naših ravni*, *Njiva*, *Rukovet*, *Godišnjak za znanstvena istraživanja Zavoda za kulturu vojvodanskih Hrvata*) do leksikona (*Leksikon podunavskih Hrvata – Bunjevaca i Šokaca*) i zbornika (*Identitet bačkih Hrvata*) – u bloku naslovljenom „Dodatak“ (str. 489-507). Na taj način je informativno obogaćen prikaz medija „pisane riječi“ Hrvata u Bačkoj, budući da su časopisi – od tjednika do godišnjaka, kao i zbornici i leksikonska izdanja, imali a i danas imaju izrazitu funkciju, kako u književnom i znanstvenom tako uopće i u kulturnom životu navedene hrvatske zajednice.

U „Pogovoru“ (str. 511) Naco Zelić eksplicite priznaje kako uvršteni pisci u ovu hrestomatiju „nisu birani na temelju vrijednosno-estetskih mjerila“, što držimo za temeljnu zamjerku. Istina, ukoliko je postojala svjesna težnja da se „da svjedočanstvo o postojanju i bogatstvu ‘Hrvatske pisane riječi u Bačkoj’, a time o životu bačkih Hrvata i o njihovom povijesnom trajanju na tom području“ (str. 509), autorove namjere su ostvarene, no šteta je što su na početku XXI. stoljeća imali takav minimalistički zahtjev u hrestomatijskom izboru. Jer, nakon svih dosadašnjih istraživanja i rasta znanstvenokritičarskih nastojanja unutar kulture vojvodanskih Hrvata, bilo je za očekivati da zahtjevnost jedne hrestomatije bude daleko snažnija, napose kada je riječ o kriterijima odabira, zatim o književno-povijesnim prikazima i interpretativnim književno-teorijskim zahvatima književnih djela. To jednostavno mora biti zadaća svih priređivača antologija ili hrestomatija nakon Geze Kikića!

Na koncu ćemo navesti kako ova hrestomatija pisane hrvatske riječi u Bačkoj donosi popis literature (str. 515-

517) sa 78 jedinica, zatim kratke životopise priređivača (str. 519-520) iz pera Jasne Ivančić te, u publikacijama ovakve vrste, i više nego korisno kazalo imena (str. 521-533).

Tomislav Žigmanov

Ladislav Heka, *Dalmatini (Bunjevci) u slobodnim kraljevskim gradovima Segedinu i Subotici*, Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata i Znanstveni zavod Hrvata u Mađarskoj, Subotica i Pečuh 2015., 263 str.

Godine provedene u proučavanju povijesti segedinskih Dalmatina, dr. sc. Ladislav Heka s Pravnog fakulteta u Segedinu obilježio je (da ne kažemo okrunio) sintezom kojom želi pokazati i hrvatskom čitateljstvu „koliko je Segedin bio – upravno, sudski, gospodarski, pa i rodbinski – povezan sa Suboticom“ (str. 7). Usporedna povijest Subotice i Segedina u XVIII. i XIX. stoljeću s posebnim osvrtom na ulogu tamošnjih Dalmatina ukazuje nam na niz aspekata koje znanost tek treba rasvijetliti. Dobar poznavatelj mađarske historiografije Ladislav Heka tematici pristupa cjelovito. Naime, prije nego što prelazi na glavnu temu svoga uratka u glavnim crtama prikazuje povijesno-pravni razvoj Segedina i Subotice prije njihova naseljavanja Dalmatinima. Naglašava da mu nije nakana „otvarati nacionalno pitanje, ponajmanje uvrijediti ili omalovažiti nekoga čovjeka ili naciju“, nego „na objektivnan način u svjetlu povijesnih činjenica predoči[ti] svekolikoj javnosti ulogu i značenje koje su Dalmatini Bunjevci imali u životu slobodnih kraljevskih gradova Segedina i Subotice“. Podsjeća Bunjevce na pretke,

„koji su bili vjerni kršćani i na ove prostore pristigli predvođeni franjevcima čuvajući svoju vjeru u jednoga Boga“, i poručuje im neka se ugledaju malo na njih: „Upravo s kršćanskom ljubavlju i praštanjem i njihovi bi potomci trebali nastaviti dijalog svjesni činjenice, kako nismo svi isti, nego je svaki čovjek poseban, Božje stvorenje.“ Time je najbolje pokazao kako treba pristupiti „još uvijek ‘vrućoj’ temi nacionalnoga identiteta Dalmatina Bunjevaca“!

Da glas učenosti i razuma ne ostane bez odjeka, angažirala se plejada kulturnih i znanstvenih djelatnika iz Srbije (Vojvodine), Hrvatske i Mađarske. Za nakladnike odgovaraju Tomislav Žigmanov (Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata) i Stjepan Blažetin (Znanstveni zavod Hrvata u Mađarskoj). Pozitivne su recenzije rukopisa (na poleđini) dali prof. dr. sc. Josip Vrbošić, redoviti profesor na Pravnom fakultetu u Osijeku i dr. sc. Robert Skenderović, viši znanstveni suradnik u Hrvatskom institutu za povijest. Za lekturu se pobrinuo Živko Mandić, za korekturu Ljiljana Dulić Mészáros, za likovnu opremu Darko Vuković, a za tehničko uređenje dr. sc. Gábor Mészáros. Autor zahvaljuje dr. sc. Slavenu Bačiću „na stručnim savjetima i svekolikoj pomoći“. Navodeći natpis na nadvratniku renesansne „Kuće sretnog čovjeka“ u Omišu: „Hvalu dajem tebi, Gospodine, što sam bio na ovome svijetu!“, izrazio je zahvalnost i Bogu.

Knjiga je podijeljena u tri cjeline – „Hrvati u Ugarskoj“ (str. 11-99), „Slobodni kraljevski grad Segedin“ (str. 41-132) i „Slobodni kraljevski grad Subotica“ (str. 133-258) – a one opet na niz poglavlja i potpoglavlja. Prva cjelina: „Hrvati u Ugarskoj i današnjoj Mađarskoj“ (str. 13-15), „Hrvati u Gornjoj